

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΣΥΕΤΕ)
Εκατό χρόνια συνδικαλιστικής δράσης και κοινωνικών αγώνων¹

Ο Σύλλογος των Υπαλλήλων της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος (ΣΥΕΤΕ) ιδρύεται τον Μάιο του 1917, μέσα στον Μεγάλο Πόλεμο, στην κορύφωση του Εθνικού Διχασμού. Την εποχή αυτή η Τράπεζα, διανύοντας το 75ο έτος λειτουργίας της, είναι ισχυρή όσο ποτέ άλλοτε. Έχει αναπτυχθεί σε όλη την Ελλάδα, εκτός από την Κρήτη και τη Θράκη, και απασχολεί περίπου 800 εργαζόμενους. Στο τιμόνι της έχει τυπικά διοικητή, από το 1914, έναν έμπειρο πολιτικό, τον Αλέξανδρο Ζαΐμη, ο οποίος είχε ήδη αναλάβει πρωθυπουργός της χώρας για πέμπτη φορά, αλλά τώρα μόνον στο κράτος των Αθηνών. Τον Ιούνιο θα τον διαδεχθεί στην πρωθυπουργία όλης της χώρας ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Την ουσιαστική Διοίκηση της ΕΤΕ ασκούσαν τότε δύο ανώτατα στελέχη καριέρας που προέρχονταν από το προσωπικό: οι υποδιοικητές Δημήτριος Μάξιμος και Ιωάννης Δροσόπουλος. Σε αυτή τη συγκυρία και ίσως σε συνεννόηση με τη Διοίκηση της Τράπεζας εκδηλώνεται η πρωτοβουλία ανώτερων στελεχών της, φιλομοναρχικής κυρίως προέλευσης, μεταξύ των οποίων αποφασιστικό ρόλο έπαιξε ο Αλέξανδρος Κοριζής, ο οποίος αναδείχθηκε και πρώτος γενικός γραμματέας του Συλλόγου, στέλεχος τότε στην Τράπεζα και αργότερα διοικητής της και τραγικός πρωθυπουργός της χώρας το 1941.

Στην ηγετική ομάδα του ΣΥΕΤΕ, που σύντομα θα πλαισιωθεί κι από βενιζελικούς, κυριαρχεί η αντίληψη ότι οι υπάλληλοι της Εθνικής Τραπέζας ως «διανοούμενοι εργάται» πρέπει να κρατηθούν σε απόσταση από την υπόλοιπη εργατοϋπαλληλική τάξη και τις διεκδικήσεις της, αφού ο Σύλλογος αποτελεί «πρωτοπόρον συντηρητικών Σωματείων διεκδικήσεως επαγγελματικών συμφερόντων εν αγαστή μετά του εργοδότη συνεργασία». Άλλωστε δεν θα συμπεριληφθεί στα μέλη του το υπόλοιπο εργατικό δυναμικό της Τραπέζας, οι γυναίκες δακτυλογράφοι, το έκτακτο και το βοηθητικό προσωπικό (περίπου το 70% των εργαζομένων). Για

¹ Κείμενο βασισμένο στην κεντρική ομιλία στην εκδήλωση των εγκαινίων της Έκθεσης «Σύλλογος Υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζας (ΣΥΕΤΕ), 1917-2017, 100 χρόνια αγώνες», Αθήνα, Μέγαρο Μελά της Εθνικής Τραπέζας, 7 Δεκεμβρίου 2017.

αυτόν το λόγο σύντομα θα δημιουργηθούν ιδιαίτεροι σύλλογοι στους εισπράκτορες-κλητήρες, στις δακτυλογράφους και αργότερα στους άλλους κλάδους. Θα χρειαστεί να περάσουν 70 περίπου χρόνια για να ενοποιηθούν στον ΣΥΕΤΕ τα περισσότερα από αυτά τα σωματεία. Στην πορεία του χρόνου ο ΣΥΕΤΕ θα αναπτύσσεται παράλληλα με την Τράπεζα και θα αναδειχθεί σε ένα από τα δυναμικότερα και μαζικότερα πρωτοβάθμια σωματεία εργαζομένων με μεγάλο κύρος σε ολόκληρο το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1917 ο ΣΥΕΤΕ είναι η μοναδική συνδικαλιστική οργάνωση στον τραπεζικό κλάδο. Με εξαίρεση τα σωματεία του υπόλοιπου προσωπικού στην ΕΤΕ και τον βραχύβιο Σύλλογο Τραπεζικών Υπαλλήλων (1918-1920), που ιδρύθηκε κυρίως από υπαλλήλους της Τράπεζας Αθηνών, σύλλογοι υπαλλήλων στις άλλες τράπεζες θα δημιουργηθούν αργότερα, στο μεσοπόλεμο: το 1929 στην Τράπεζα της Ελλάδος, το 1932 στην Αγροτική, το 1934 στην Τράπεζα Αθηνών, ενώ το 1937 οι εργαζόμενοι των μικρότερων τραπεζών θα συμπύξουν το Εθνικό Παντραπεζικό Σύλλογο (1937-1969). Όλοι τους, λίγο πολύ, θα έχουν ως πρότυπο οργάνωσης τον ΣΥΕΤΕ, με όλα τα θετικά και τα αρνητικά του.

Η ίδρυση της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) και του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (ΣΕΚΕ) το 1918 δεν φαίνεται να επηρεάζουν άμεσα τον ΣΥΕΤΕ, ο οποίος θα μείνει μακριά από το υπόλοιπο εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα, ούτε θα συμμετέχει στην πρώτη μεγάλη ιστορική απεργία των τραπεζοϋπαλλήλων τον Ιούνιο-Ιούλιο του 1919, που ξεκινά από τους εργαζόμενους της Τράπεζας Αθηνών και εμπλέκει στην πορεία και τη ΓΣΕΕ.

Την πρώτη αυτή περίοδο μέχρι και το 1929, ο Σύλλογος θα οργανώσει τις υποδομές του (γραφεία, λέσχη, βιβλιοθήκη), θα πρωτοστατήσει στην ίδρυση του «Προμηθευτικού Συνεταιρισμού» (1917) και της Ένωσης Φιλάθλων Εθνικής Τραπεζής, ΕΦΕΤ (1926), θα συμβάλει στη δημιουργία του Ταμείου Αυτασφαλείας του προσωπικού (1926), θα συνεργαστεί κατά καιρούς με τα υπόλοιπα σωματεία των εργαζομένων στην ΕΤΕ και θα διεκδικήσει, ως ένα βαθμό, βελτιώσεις της θέσης των μελών του σε οικονομικό και θεσμικό επίπεδο, δρώντας μάλλον ως μηχανισμός που συνεπικουρεί το έργο της Διοίκησης της Τράπεζας. Εξαιτίας μάλιστα του ρόλου, της φυσιογνωμίας και της παράδοσης της Εθνικής Τράπεζας και του προσωπικού της, η ιδιόμορφη αυτή σχέση της εκάστοτε Διοίκησης του Συλλόγου με την Τράπεζα θα διατηρηθεί, στον έναν ή στον άλλο βαθμό, για μεγάλα διαστήματα μέχρι σήμερα.

Έτσι ο ΣΥΕΤΕ, παρ' όλες τις κινήσεις εκδημοκρατισμού του, μέχρι την Κατοχή δεν θα παύσει να λειτουργεί υπό την κυριαρχία των υψηλόβαθμων στελεχών της ΕΤΕ σαν λέσχη μιας εργασιακής και κοινωνικής ελίτ, διοργανώνοντας παράλληλα κοινωνικές, επιμορφωτικές, πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και φυσιολατρικές εκδηλώσεις, σε διακριτική απόσταση από την υπόλοιπη εργατική τάξη και τους αγώνες της.

Τη **δεκαετία του '30** έχουν επέλθει σημαντικές μεταβολές τόσο στην Εθνική Τράπεζα όσο και στο προσωπικό της. Η Τράπεζα έχει απολέσει ήδη το εκδοτικό προνόμιο, με την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος, ενώ η αγροτική και η κτηματική πίστη ασκούνται πλέον από τις αντίστοιχα νεοϊδρυθείσες τράπεζες Αγροτική και Εθνική Κτηματική. Για τη σύσταση και λειτουργία των ως άνω πιστωτικών ιδρυμάτων η ΕΤΕ αναγκάστηκε να διαθέσει πόρους, τεχνογνωσία και ανθρώπινο δυναμικό, αποδεδειγμένη από τον σφικτό εναγκαλισμό του κράτους και ρίχνοντας πλέον το βάρος στην ιδιωτική οικονομία, κυρίως στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας.

Η αλλαγή του χαρακτήρα της Τράπεζας, αλλά και η μεγάλη οικονομική κρίση που ακολούθησε επηρέασαν αναπόφευκτα και το προσωπικό της, ιδιαίτερα το ανώτερο, το οποίο διαισθάνεται γενικότερη υποβάθμισή του. Ο ΣΥΕΤΕ, βλέποντας να μειώνονται αφενός τα μέλη του, με την ίδρυση «αδελφών συλλόγων» στις Τράπεζες Ελλάδος (1929) και Αγροτική (1932), και αφετέρου η κοινωνική επιρροή της υπαλληλικής ιεραρχίας της ΕΤΕ, στρέφει την προσοχή του στα προβλήματα καθημερινότητας της μεγάλης μάζας των εργαζομένων, των χαμηλόμισθων και του βοηθητικού προσωπικού, που η συσπείρωση και η αγωνιστικότητά τους διαμορφώνει ένα ισχυρό βραχίονα πίεσης απέναντι στον εργοδότη. Στη λογική αυτή εντάσσεται το άνοιγμα του Συλλόγου στις χαμηλές βαθμίδες προσωπικού, όπως γραφείς, δακτυλογράφοι, προσωρινοί υπάλληλοι, η συγχώνευση του Συλλόγου Εργαζομένων Γυναικών το 1939 και η (ανεπιτυχής) προσπάθειά του για σύσταση δευτεροβάθμιου οργάνου του κλάδου. Άλλωστε από τον Αύγουστο του 1936 η νόμιμη συνδικαλιστική δράση θα είναι πλήρως ελεγχόμενη από το βασιλομεταξικό δικτατορικό καθεστώς.

Αναμφίβολα τα χρόνια αυτά ήταν περίοδος οργανωτικής ανάπτυξης του Συλλόγου, ο οποίος αποκτά πλέον ιδιόκτητη στέγη για τις δραστηριότητές του στην οδό Ακαδημίας 60 (γραφεία, εντευκτήριο-λέσχη, βιβλιοθήκη, εστιατόριο που υφίσταται και σήμερα). Χρόνια που επισφραγίζονται με εντυπωσιακές παρεμβάσεις

του στη δημιουργία σημαντικών πρωτοποριακών κοινωνικών θεσμών, όπως το Ταμείο Υγείας Προσωπικού Εθνικής Τραπέζης, ΤΥΠΕΤ (1930), ο Οικοδομικός Συνεταιρισμός για τη στέγαση εργαζομένων στο προάστιο Φιλοθέη (1931) και η έκδοση της εφημερίδας *Τραπεζιτική*, ένα από τα σημαντικότερα και μακροβιότερα συνδικαλιστικά φύλλα (1934 έως σήμερα). Τότε ακριβώς (1934) θα αντιμετωπίσει αποφασιστικά, και θα αποτρέψει τελικά, την πρώτη μεγάλη απειλή από το κράτος για τα ειδικά ασφαλιστικά ταμεία των εργαζομένων. Βεβαίως, τα επιτεύγματά αυτά δεν είναι άσχετα με τη συγκυρία, ότι στη Διοίκηση της Τράπεζας βρίσκονται πάλι δύο σημαντικοί ηγέτες που προέρχονται από το προσωπικό, ο Ιωάννης Δροσόπουλος και ο Αλέξανδρος Κοριζής, οι οποίοι διατηρούν μακροχρόνιες, άριστες σχέσεις με τον Σύλλογο.

Ο **Πόλεμος** και η **Κατοχή** συνθέτουν ένα ιδιαίτερο, μοναδικό κεφάλαιο στην ιστορία του ΣΥΕΤΕ. Το σχετικά μικρό αυτό διάστημα, πυκνό σε γεγονότα, διακυβεύματα, ηρωισμούς και θυσίες, σφράγισε τη μετέπειτα φυσιογνωμία του, όπως άλλωστε και ολόκληρης της ελληνικής κοινωνίας.

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο υποπεριόδους: Στην πρώτη περιλαμβάνεται ο πόλεμος και το πρώτο έτος της ξένης σκληρής, στρατιωτικής Κατοχής, ενώ στη δεύτερη τα δύο επόμενα κατοχικά χρόνια μέχρι την Απελευθέρωση.

Με την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου 1940-41, όταν θα επιστρατευθεί περίπου το 1/3 του προσωπικού της Τράπεζας, ο Σύλλογος θα συμμετέχει ενεργά σε ποικίλες πρωτοβουλίες στήριξης του μετώπου και των οικογενειών των στρατευθέντων υπαλλήλων (Επιτροπή Αλληλεγγύης Μαχομένου Συναδέλφου, Επιτροπή Προνοίας Οικογενειών Στρατευθέντος Προσωπικού, Πανελλήνιος Έρανος Κοινωνικής Πρόνοιας, Φανέλα του Στρατιώτη κ.ά.), κινητοποιώντας παράλληλα τους υπόλοιπους εργαζομένους και τις γυναίκες στην Τράπεζα ώστε να προσφέρουν εθελοντικά υπηρεσίες στην αεράμυνα, στον Ερυθρό Σταυρό, στους εράνους, στα νοσοκομεία κλπ. Μέχρι και το ΤΥΠΕΤ θα αναλάβει την περίθαλψη τραυματιών του πολέμου. Στο κλίμα αυτό θα αναβαθμισθεί ο ρόλος των γυναικών, που για πρώτη φορά συμμετέχουν στη Διοίκηση του ΣΥΕΤΕ, αλλά και του χαμηλόβαθμου (στρατευμένου) προσωπικού.

Μετά το σπάσιμο του μετώπου, την αυτοκτονία του πρωθυπουργού Αλ. Κοριζή και την κατάληψη της χώρας από τα στρατεύματα του Άξονα, ο ΣΥΕΤΕ προσπαθεί να συσπειρώσει τους εργαζόμενους για να αντιμετωπιστούν τα σοβαρά

προβλήματα της πείνας και της εξαθλίωσης που επιδεινώνονται το χειμώνα του 1941-42. Με τη σύσταση ειδικών επιτροπών (Αλληλεγγύης Συναδέλφων Πληγέντων εις τον Πόλεμον, Επισιτισμού και Υγείας, Επαγγελματικών Ζητημάτων κ.ά.), σε στενή συνεργασία με τον Προμηθευτικό Συνεταιρισμό και πιεζόμενος από το χειμάζον προσωπικό, θα επιδείξει ένα πιο διεκδικητικό πρόσωπο απέναντι στη Διοίκηση της Τράπεζας σχετικά με το μείζον πρόβλημα της επιβίωσης των εργαζομένων.

Αρχές του 1942 η Διοικητική Επιτροπή του ΣΥΕΤΕ θα περάσει στα χέρια μαχητικών συνδικαλιστικών στοιχείων, που η πλειονότητά τους προέρχεται από το χαμηλόβαθμο προσωπικό και έχει ήδη προσχωρήσει στην Εθνική Αντίσταση (ΕΑΜ). Οι συνδικαλιστές αυτοί θα καταφέρουν να κινητοποιήσουν ευρύτερες κατηγορίες εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των νέων, των γυναικών και του κατώτερου προσωπικού, αλλάζοντας το κλίμα, το χαρακτήρα και το περιεχόμενο των συνδικαλιστικών διεκδικήσεων στην Τράπεζα. Έτσι μέχρι το τέλος της Κατοχής ο Σύλλογος θα πρωτοστατήσει για την ενότητα του κλάδου, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην ίδρυση δευτεροβάθμιου οργάνου, της αντιστασιακής Επιτροπής Συνεργασίας Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων (ΕΣΤΟ, 1942-1945). Επίσης, θα προασπίσει το πλούσιο χαρτοφυλάκιο της ΕΤΕ από την επιβουλή των ξένων κατακτητών και των κατοχικών συνεργατών τους («μάχη των χρεογράφων»), θα ενταχθεί στη ΓΣΕΕ και το ΕΚΑ και θα συμπορευτεί με την υπόλοιπη εργατική τάξη και το λαϊκό κίνημα, οργανώνοντας αγώνες για το ψωμί και την επιβίωση, διεκδικώντας από τη Διοίκηση της Τράπεζας συσσίτια για όλο το προσωπικό και τις οικογένειές τους, δωρεάν αγαθά πρώτης ανάγκης, έγκαιρη καταβολή του μισθού και συχνές αναπροσαρμογές του εξαιτίας του υπερπληθωρισμού, καλώντας παράλληλα τα μέλη του να συμμετέχουν σε όλες τις μεγάλες, αρκετές μαζικές και πολυήμερες, εργατικές και αντιστασιακές κινητοποιήσεις, όπως απεργίες, στάσεις εργασίας, διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες.

Στην **πρώτη μεταπολεμική δεκαετία** ο εμφύλιος πόλεμος και το μετεμφυλιακό κλίμα επηρεάζουν άμεσα τη δράση του ΣΥΕΤΕ. Επανακάμπτουν οι προπολεμικές ιδέες για το ρόλο και τις μεθόδους του συνδικαλισμού. Ήδη από τις πρώτες μέρες της Απελευθέρωσης στη Διοικητική Επιτροπή έχουν αναδειχθεί πάλι συντηρητικοί συνδικαλιστές, μετά από συντονισμένη προσπάθεια παλαιών στελεχών και ανώτερων υπαλλήλων στην Τράπεζα να ελέγξουν τον Σύλλογο, ώστε να διατηρήσουν ίδια προνόμια και κεκτημένα.

Μάλιστα μετά τα «Δεκεμβριανά» ο Σύλλογος δεν θα προστατεύσει μέλη του που ανήκαν στην Αριστερά, θα κρατήσει αποστάσεις από το παλαιό αντιστασιακό συνδικαλιστικό κίνημα και θα εγκαταλείψει την ΕΣΤΟ, δημιουργώντας, μαζί με τα σωματεία των εργαζομένων στις άλλες μεγάλες τράπεζες, νέα δευτεροβάθμια κλαδική οργάνωση, την Ομοσπονδιακή Επιτροπή Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων (ΟΕΤΟ, 1945-1953).

Όμως, λόγω της δεινής οικονομικής κατάστασης της χώρας και των σοβαρών προβλημάτων επιβίωσης των περισσότερων εργαζομένων, ο Σύλλογος θα λάβει μέρος σε διάφορες κινητοποιήσεις, πολλές φορές σε συνεργασία με την ΟΕΤΟ και τα άλλα σωματεία κοινής ωφέλειας και τραπεζών, ή μαζί με τη ΓΣΕΕ και το ΕΚΑ, με αιτήματα οικονομικά και θεσμικά, ενώ το 1953 θα αντιδράσει δυναμικά στην, επιβεβλημένη από την κυβέρνηση Αλ. Παπάγου, συγχώνευση των Τραπεζών Εθνικής και Αθηνών με πολυήμερους απεργιακούς αγώνες του προσωπικού. Η κατάσταση μετά τη συγχώνευση θα επιδεινωθεί περαιτέρω με τις αθρόες απολύσεις 1.140 εργαζομένων της Εθνικής, τη σκληρή πολιτική της Διοίκησης Κ. Ηλιάσκου, τη συρρίκνωση εργασιών της νέας τράπεζας ΕΤΕΑ, τη μείωση των αποδοχών, τη διάσπαση των ασφαλιστικών ταμείων και τα συσσωρευμένα ελλείμματά τους.

Στα μεγάλα επιτεύγματα του ΣΥΕΤΕ την εποχή αυτή συγκαταλέγονται η δημιουργία του Λογαριασμού Επικουρήσεως (ΛΕΠΕΤΕ) το 1949, που σήμερα κινδυνεύει από τις επιλογές της σημερινής Διοίκησης της Τράπεζας, και η ίδρυση της Ομοσπονδίας Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος (ΟΤΟΕ) το 1955.

Τα άλυτα προβλήματα των εργαζομένων, που είχαν προκληθεί από το δυσμενές οικονομικό κλίμα και τη συγχώνευση των τραπεζών Εθνικής και Αθηνών (που αποδείχθηκε λανθασμένη επιλογή), καλείται να διαχειριστεί την **επόμενη περίοδο μέχρι τη δικτατορία** ο ΣΥΕΤΕ υπό τη νέα εκλεγμένη ηγεσία του, η οποία προέρχεται από τη συνδικαλιστική παράταξη «Νέα Κίνηση». Πρόκειται για μια νέα παράταξη με δυναμικά, προοδευτικά στελέχη που θα επιχειρήσουν να αναδιοργανώσουν το Σύλλογο, αποκαθιστώντας την αξιοπιστία και την αγωνιστική του διάθεση, διαμορφώνοντας σταδιακά ένα διαφορετικό κλίμα με την ορμή και τον ενθουσιασμό των νέων υπαλλήλων.

Στο πλαίσιο και της γενικότερης τότε ανόδου του ελληνικού εργατικού κινήματος, η δραστηριότητα του Συλλόγου θα κορυφωθεί: Αγώνες για την κάλυψη των ελλειμμάτων και την ακεραιότητα-αυτοτέλεια των ασφαλιστικών ταμείων, για

την αναπροσαρμογή των μισθών και την εξομοίωση των αποδοχών με αυτές του προσωπικού της Τράπεζας της Ελλάδος, για τον εκσυγχρονισμό των εργασιακών σχέσεων και την επίτευξη της ενότητας όλων των εργαζομένων.

Να σημειώσουμε, επίσης, ότι από το 1962 και εξής ο ΣΥΕΤΕ θα συμπράξει μαζί με την ΟΤΟΕ στη δημιουργία μετώπου με τις λεγόμενες 115 «Συνεργαζόμενες Εργατοϋπαλληλικές Οργανώσεις» (115 ΣΕΟ) του Δημοκρατικού Συνδικαλιστικού Κινήματος, για τη συγκρότηση ενός υγιούς, γνήσιου διεκδικητικού συνδικαλισμού των εργατοϋπαλλήλων, σε αντίθεση με τη συμβιβασμένη ηγεσία των Μακρή-Θεοδωρήδων της ΓΣΕΕ, με βασικά αιτήματα τις αυξήσεις των αποδοχών, την κατάργηση της αντεργατικής νομοθεσίας και τον εκδημοκρατισμό του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος.

Μετά την **επιβολή της δικτατορίας των συνταγματαρχών** ο ελεύθερος συνδικαλισμός διώκεται, ενώ τον επόμενο χρόνο θα ακολουθήσουν και απολύσεις αριστερών και δημοκρατικών συνδικαλιστών και υπαλλήλων στην Εθνική Τράπεζα.

Την πρώτη περίοδο παραμένει η εκλεγμένη, λίγες μέρες πριν την 21η Απριλίου, ηγεσία του ΣΥΕΤΕ, αλλά το 1969 θα αντικατασταθεί από εκπροσώπους της συντηρητικής παράταξης που αναγκάζονται το επόμενο διάστημα να διαχειριστούν δυναμικά το καυτό ζήτημα των ασφαλιστικών ταμείων, όταν το καθεστώς επεξεργάζεται σχέδιο ενοποίησης των ασφαλιστικών οργανισμών που καταργεί τα υφιστάμενα ειδικά ταμεία. Τελικά, η αποφασιστικότητα και η ενωμένη αντίδραση 30 εργατικών ομοσπονδιών, με επικεφαλής οργανώσεις από τον δημόσιο τομέα, τις τράπεζες και τους οικοδόμους (κυριάρχησε το σύνθημα «Κάτω τα χέρια από τα ταμεία μας») υποχρέωσαν τη χούντα να ανακαλέσει την απόφασή της.

Το 1971 θα αποχωρήσουν οριστικά από το προσκήνιο τα συνδικαλιστικά στελέχη που είχαν προέλθει από τους προπολεμικούς υπαλλήλους και θα αναλάβει μια νεότερη γενιά δραστήριων συνδικαλιστών, οι οποίοι στη συνέχεια θα καταφέρουν να συσπειρώσουν τους εργαζόμενους και το 1972 να αντιμετωπίσουν επιτυχώς, στο πλαίσιο της ΟΤΟΕ, τη νέα απειλή για τους ασφαλιστικούς οργανισμούς (νομοσχέδιο κατάργησης της αυτονομίας και του αυτοδιοίκητου των ειδικών ταμείων).

Παρά τη σχετικά μικρή συμμετοχή των μελών, την κυρίαρχη τότε αντίληψη του ΣΥΕΤΕ για σταθερή συνεργασία με τη Διοίκηση της Τράπεζας («αμφίπλευρη κατανόηση») και τη στροφή του για διοργάνωση εκδηλώσεων αποκλειστικά κοινωνικού-πολιτιστικού χαρακτήρα, θα επιτευχθούν βελτιώσεις στις αποδοχές του

προσωπικού, κυρίως λόγω της ανάπτυξης της ΕΤΕ και της αύξησης της κερδοφορίας της.

Μετά την πτώση της χούντας, οι διωγμένοι από το καθεστώς συνδικαλιστές επανέρχονται στην Τράπεζα, όπου παρατηρείται μια ευρύτερη αναδιάταξη των συνδικαλιστικών δυνάμεων στο κλίμα ελευθερίας και ανανέωσης της μεταπολίτευσης.

Στο πρώτο διάστημα κυριαρχούν στο Σύλλογο οι κυβερνητικοί και συντηρητικοί παράγοντες, μερικοί από τους οποίους είχαν δράσει και στα χρόνια της δικτατορίας. Από τον Απρίλιο του 1977 θα εκλεγούν συνδικαλιστές που είχαν ξεχωρίσει στους δημοκρατικούς, συνδικαλιστικούς αγώνες της δεκαετίας του '60 και θα καθοδηγήσουν τον ΣΥΕΤΕ, για ένα διάστημα και την Ομοσπονδία, στις μεγάλες απεργιακές κινητοποιήσεις για την κατάργηση της αντεργατικής νομοθεσίας (νόμος 330/1976), για την υπογραφή ικανοποιητικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας και τη ρύθμιση του ωραρίου των τραπεζικών, με τη μεγαλύτερη παντραπεζική απεργία για το ωράριο που διήρκησε 39 συνεχείς ημέρες, κόντρα στους αντεργατικούς νόμους και την επιστράτευση των απεργών.

Επίσης, ο Σύλλογος μαζί με την ΟΤΟΕ θα αντιμετωπίσουν επιτυχώς τις νέες απειλές για τα ασφαλιστικά ταμεία και θα παλέψουν για δίκαιο φορολογικό σύστημα, πλήρη εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος και την εξασφάλιση κοινωνικού ελέγχου στο τραπεζικό σύστημα της χώρας.

Η πρώτη μεταπολιτευτική περίοδος μπορεί να χαρακτηριστεί από μια σειρά ευρύτερων θεσμικών και οικονομικών κατακτήσεων των εργαζομένων στην ΕΤΕ, όπως ενιαίο ωράριο εργασίας σε κέντρο και περιφέρεια, πενθήμερη εβδομάδα, αύξηση επιστημονικού επιδόματος, οργανικών θέσεων, ημερών αδειάς, ενοποίηση όλων των ταμείων συντάξεων και προνοίας του προσωπικού, μερικός εκσυγχρονισμός εργασιακών σχέσεων, ζητήματα των γυναικών και των μητέρων υπαλλήλων, ανάπτυξη ποικίλων πολιτιστικών παρεμβάσεων κ.ά.

Από το 1980 και εξής θα αναδειχθεί στην ηγεσία του ΣΥΕΤΕ μια νέα δυναμική γενιά συνδικαλιστών της Αριστεράς και της Κεντροαριστεράς, οι οποίοι, συντονισμένοι στο γενικότερο πολιτικό πλαίσιο, προβάλλουν ένα αξιόλογο πρόγραμμα δράσης που συνδυάζει γενικότερες διεκδικήσεις του εργατικού κινήματος, όπως αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή, φορολογικές ελαφρύνσεις των μισθωτών, κατάργηση

αντεργατικής νομοθεσίας, ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις, εφαρμογή της απλής αναλογικής στις εκλογές των σωματείων, με τα ειδικότερα ζητήματα του προσωπικού στην ΕΤΕ (ενοποίηση συλλόγων, ενεργοποίηση όλων των μελών, προάσπιση των ασφαλιστικών ταμείων, προσλήψεις με δημόσιο διαγωνισμό, σύντμηση χρόνου εξέλιξης, αξιολόγηση προσωπικού, δικαιώματα γυναικών, ωράριο, συνθήκες εργασίας, αναπροσαρμογές μισθών και επιδομάτων κ.ά.).

Αρχές του 1982 ο Σύλλογος αποκτά νέα ιδιόκτητη στέγη στην οδό Σοφοκλέους στην Αθήνα, ενώ ο μεγαλειώδης αγώνας των 42 ημερών συνεχούς παντραπεζικής απεργίας της ΟΤΟΕ για το ενιαίο μισθολόγιο των τραπεζοϋπαλλήλων (26.5 - 7.7.1982) θα δημιουργήσει ρήγματα στην ηγεσία του, αφού η κυβερνητική συνδικαλιστική παράταξη θα διαχωρίσει τη θέση της στην απεργία.

Οι σημαντικές θεσμικές αλλαγές που θα δρομολογηθούν τα επόμενα χρόνια, είτε σε πολιτικό επίπεδο ή στο συνδικαλιστικό, όπως αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή μισθών, εκλογές στα σωματεία με απλή αναλογική, συμμετοχή δύο εκλεγμένων εκπροσώπων των εργαζομένων στο Δ.Σ. της Τράπεζας, ενοποίηση των ταμείων υγείας, περιφερειακή οργάνωση-λειτουργία των συνδικαλιστικών «Επιτροπών Καταστημάτων», ενοποίηση με τους συλλόγους των φροντιστών, των φυλάκων και των καθαριστριών, θα αναβαθμίσουν το ρόλο του ΣΥΕΤΕ, ο οποίος δεν θα υποστεί την αγωνιστικότητά του για μια «Εθνική Τράπεζα στην υπηρεσία του λαού» και θα συμμετέχει υπό την ΟΤΟΕ στις κινητοποιήσεις του κλάδου, αφενός για την κατάργηση του άρθρου 4 του ν. 1365/83 και της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου του 1985 που περιορίζουν τη συνδικαλιστική δράση, αφετέρου για την προάσπιση των ελεύθερων διαπραγματεύσεων και την υπογραφή συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Από την εποχή αυτή αρχίζει να παγιώνεται στην εκλεγμένη Διοίκηση του ΣΥΕΤΕ, όπως και γενικότερα στο ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα, το σχήμα των δύο μεγάλων συνδικαλιστικών παρατάξεων, οι οποίες απηχούν πολιτικές απόψεις η μία από την κεντροαριστερά (ΠΑΣΟΚ) και η άλλη από τη δεξιά (Νέα Δημοκρατία).

Τέλος, στις αρχές της δεκαετίας του '90 ο ΣΥΕΤΕ θα παλέψει με συνέπεια δίπλα στην ΟΤΟΕ για την υπεράσπιση των ασφαλιστικών ταμείων των εργαζομένων, πρωτοστατώντας στις μεγάλες απεργιακές κινητοποιήσεις του κλάδου.

Από το 1995 και για τα επόμενα χρόνια, ο Σύλλογος θα δώσει βάρος στη σύναψη ικανοποιητικών επιχειρησιακών συμβάσεων, θα επιδιώξει τη συμμετοχή του σε μια

σειρά επιτροπές της Τράπεζας, και θα εμπλακεί στον δημόσιο διάλογο για το μέλλον του τραπεζικού συστήματος, με γενικότερο στόχο τη διατήρηση του κοινωνικού ρόλου και χαρακτήρα της Εθνικής Τράπεζας ως μεγάλης, σύγχρονης, ανταγωνιστικής περιφερειακής τράπεζας, στυλοβάτη της ελληνικής οικονομίας.

Επίσης, θα αντιταχθεί στην πολιτική μαζικών εθελούσιων εξόδων προσωπικού, επισημαίνοντας τον κίνδυνο για τα ασφαλιστικά ταμεία των εργαζομένων και απαιτώντας την πλήρη κάλυψη του σχετικού κόστους από την Τράπεζα.

Τέλος, ο ΣΥΕΤΕ και οι εργαζόμενοι στην Εθνική Τράπεζα θα βρεθούν πάλι στην πρώτη γραμμή των νέων αγώνων για την προάσπιση των ασφαλιστικών ταμείων, ενώ θα συμμετέχουν σε κινητοποιήσεις της ΓΣΕΕ και της ΟΤΟΕ για την υπογραφή νέων κλαδικών συμβάσεων, τη διασφάλιση του θεσμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και τη δημιουργία ενιαίου ασφαλιστικού φορέα όλων των εργαζομένων στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Από το 2009 και έπειτα, μέσα στο γενικότερο κλίμα ύφεσης, παρατεταμένης κρίσης της χώρας, και υπό το βάρος της υψηλής ανεργίας, του τεράστιου χρέους και των επιλογών των ξένων πιστωτών, όπου μπαίνουν στο στόχαστρο όλες σχεδόν οι κατακτήσεις εκατό χρόνων αγώνων και θυσιών της εργατικής τάξης, ο Σύλλογος, σε στενή συνεργασία με την ΟΤΟΕ και τη ΓΣΕΕ, συμμετέχει ενεργά στους αγώνες για την κατοχύρωση του κομβικού θεσμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των κατακτήσεων των εργαζομένων, τη διατήρηση των ασφαλιστικών ταμείων καθώς και για την εξασφάλιση της απασχόλησης και των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων.

Δεν πρέπει επίσης να παραλείψουμε το **έργο του Συλλόγου στους τομείς του πολιτισμού, του αθλητισμού και της οικολογίας**. Ίσως είναι το μοναδικό εργατικό σωματείο το οποίο έχει συνεχή παρουσία στα πολιτιστικά δρώμενα επί έναν αιώνα, λόγω της ανώτερης μόρφωσης των μελών και, κυρίως, εξαιτίας της κληρονομημένης παράδοσης των ιδρυτών του, να ασχολείται, εκτός από την προαγωγή των επαγγελματικών συμφερόντων, εξίσου με την πνευματική ανάπτυξη και ψυχαγωγία των μελών του.

Η δημιουργία της λέσχης του Συλλόγου ήδη από το 1917, η συγκρότηση δανειστικής βιβλιοθήκης για τα μέλη καθώς και η λειτουργία εντευκτηρίου για ποικίλες κοινωνικές, επιμορφωτικές, πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ή οι

(πρώιμες για την υπόλοιπη ελληνική κοινωνία) φυσιολατρικές και οικολογικές αναζητήσεις του προσωπικού τού προσέδιδαν ακόμη μεγαλύτερο κύρος.

Διακρίνουμε μια πλούσια δράση την εποχή του μεσοπολέμου, μέχρι και στην Κατοχή, για να περιορισθεί σημαντικά τη μεταπολεμική περίοδο λόγω των γενικότερων συνθηκών της χώρας. Τη δεκαετία του 1960 παρατηρείται αναζωογόνηση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων του ΣΥΕΤΕ, που διακόπτεται στη δικτατορία, για να γνωρίσουν εντυπωσιακή άνθιση από τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης μέχρι σήμερα.

Τέλος, ο ΣΥΕΤΕ, εκτός από την ανάπτυξη της συναδελφικότητας, της συνοχής και της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του, διακρίθηκε σε γενικότερες δράσεις, **κοινωνικές και εθνικές εκδηλώσεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης** σε πληττόμενους από φυσικές και λοιπές καταστροφές, ενώ έδωσε πάντοτε το παρών σε όλα τα εθνικά προσκλητήρια και υπεράσπισε τα δικαιώματα αδυνάμων τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό.

Θα τελειώσω με έναν γενικό προβληματισμό. Είναι γνωστό ότι σήμερα όλα τα εργατικά δικαιώματα κινδυνεύουν από τις αντινομίες, τα αδιέξοδα, τις αλλεπάλληλες κρίσεις του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος και από τη λαίλαπα του νεοφιλελευθερισμού. Χρειάζονται ίσως και καινούργια εργαλεία στη σκέψη και τη δράση του οργανωμένου εργατικού κινήματος. Για το λόγο αυτό πρέπει να μείνει ανοικτός ο διάλογος για το μέλλον της εργασίας και του συνδικαλισμού, και ο Σύλλογός μας, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα 100 χρόνια δράσης του, μπορεί να αναλάβει μια τέτοια πρωτοβουλία, ίσως μαζί με την ΟΤΟΕ και τη ΓΣΕΕ.

Εγώ θα αρκεστώ να κλείσω με ένα απόσπασμα του παλαίμαχου ιστορικού του ελληνικού εργατικού κινήματος, του Δημήτρη Λιβιεράτου (είναι γνωστός στους περισσότερους, μας είχε μιλήσει εδώ, στον ίδιο χώρο, πριν από 20 χρόνια, στα 80χρονα του ΣΥΕΤΕ). Ο Λιβιεράτος, λοιπόν, τονίζει με αισιοδοξία:

Δεν μπορεί κανείς να φανταστεί μια σύγχρονη κοινωνία και μάλιστα μια που να λέει ότι θέλει να λειτουργεί δημοκρατικά, χωρίς συνδικάτα [...]. Τίποτε δεν μπορεί να αντικαταστήσει την εργατική οργάνωση, το σωματείο, το συνδικάτο. Μέσα απ' αυτούς τους οργανισμούς έχει δυνατότητα κάθε φορά να εκφραστεί η εργατική τάξη. Να αντιμετωπίσει τις επιθέσεις. Να προσπείσει την ύπαρξή της. Τίποτε δεν μπορεί να τα αντικαταστήσει, τουλάχιστον στο ορατό μέλλον. Το ρόλο των απλών ανθρώπων της δουλειάς, της «βάσης» όπως υπογραμμίζεται, αυτών που εκλέγουν τις διοικήσεις και αλλάζουν τους συσχετισμούς.